

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Finnevalds härad Adress: Jät
 Socken: Jät Berättat av: mig själv
 Uppteckningsår: 1938. Född år 1880 i Jättsviks socken.

Uppteckningen rör Specialfråga 49

1. Kistebrev och julebrev.

Kistebrev har förekommit i min födelse-
 trakt och i min barndom som jag själv
 minns. Det märkligaste kistebrev som jag
 minns satt fastklirat i locket på en rund-
 lockad ekkista som min mormor ägde,
 jag fick den av mormor men har sålt
 den till lektor Elgqvist i Hov Värö.

På det locket i kistan var ett tryckt brev
 som mormor kallade för den "kyska jing-
 frens bön", jag vill minnas att där var 12
 bud och det enda vill jag minnas det port.

kydde så, var gång jag kommer mit häs
så tänker jag på min prästares förnekelse.
Den kistan finns ännu hos lektor Elgquist.
Jag kommer väl ihåg hos en gammal i Ushult
som jag besökte mycket som barn, han
hade ett brev fastklippt i sin kista som
handlade om Jesu himmelfärd med två
englar på vardera sida, jag vet inte
tryckår eller tryckort ty jag har inte sett
några sedan jag blev vuxen. Men
jag kan lämna upplysning om att jag
har nu i dessa dagar hört att det finns
en prästfru i Wäckelsång fru Svensson
hon har tolv julbrev bevarade från
sitt fädernehem i Söderjö de handlar
om Jesu födelse leverne och död, och
dem hänger hon upp på väggarna fort

varje juleafton, och tager ner dem julegån-
dag. Benet.

2. De tryckta bildarken kallades för jule-
brev, de hängdes upp på väggarna jul-
aftonsmorgon bilderna på dem föreställ-
de jesu födelse, omskärelsen, stjärngångarna
när Josef och Maria flydde med Jesus barn-
net, Jesus stillar stormen på havet,
Jesus berövar 5000 män, det stora fisk-
fångstet, när Jesus stod inför rådet, när
han dömes korsfästes och nedtages från
korsset, hans uppståndelse, när änglarna
vältade stenen från gravens dörr, hans
himmelsfärd, andens utgåttelse, när han
visade sig för lärjungarna i Emaus.
Bilderna var tryckta på ett fyrkantigt
papper och de fästes upp på väggen fört

med knappmålar, att detta minns jag från
min barndom. Jag minns särskilt ett
brev som kallades för "nya födelsen" den
såg ut så, en kvavn med en vid kvavn-
skruv på och en vev vid sidan där en
man stod och drog, två män tog en
gammal man och stoppade ner honom i
kvavnskruven, när han sen kom igenom
så stod där ett litet barn under kvavnen
jag fick så god vetenskap om julbrevet ty
jag är uppfäst hos en gammal gudfräktig
pastor och hennes far och mor. Jag skall nu tala
om hur det gick till när julbrevet sat på
väggarna, Julafton och under helgen tog
bibeln fram och de läste och förklarade för
oss yngre vad varje brev handlade om, och
det lever kvar i mitt minne än i dag, fests

det är nu omöjligt att få tag i några ty de
äro förstörda.

3. Julbrevet hängdes eller rättare sagt på-
sattes upp med knappt några juleaftonsmorgon innan
dagen, ty i dagningen skulle allt vara upp-
hängt och upprekat i stugan juleaftons-
morgon, de hängde på väggen hela julhelgen
till jingondedag-ämnet på förmiddagen då
"plöjde de ner dem" så uttalades det, (de togs
då ner från väggarna) och lades ihop och
gömdes till västa jule. Där de tyckte att
det frassade för plats skull så satte de två
till breds, eller sattes det ett på var sin stäl-
let rundt om på väggarna i hela stugan.
På en del ställen värderades särskilt Jeres
födelse, korsfästelse, uppståndelse och him-
melsfärden, de breven sattes över sängarna för

det förekom inte att de sattes inuom glas
och rann.

4. Flur julabreven förvärfades, de måste
köptes hemma i stugan av gårdparihand-
lara som gick omkring, jag minns så väl
när de kom dagerna före jul och sålde
julabrev hur roligt det var att bara
läsa på dem. Priset på dem var "fyra
skilling stycket" (åtta öre) här på orten för-
svann julabreven omkring 1890-95. de bör-
jade då att gå omkring att och sälja oje-
talar de såg finare och modernare ut
också köptes de i stället.

5 Julabreven gavs bort som gåva, där
som var snålet husbondefolk så gav de
drängen och piggan var sitt julabrev, i
de hem där de hade råd så gav de fast

barnen var sitt julebrev, en fudmor gav
 sitt fadderbarn ett julebrev det brukade
 jag få när jag var liten, den som gick och
 sålde julebrev brukade ge ett eller två
 brev till dem där man fick ligga över mat-
 ten. kistebrev kallades de inte här på orten.
 De som ägde kistebrev det var drängar och
 pigan. jag har hört många gamla tala om
 det, vad vi nu kallar för betyg det var för
 i tiden ordlofssedel, och före det benäm-
 des betyget för kistebrev, jag skall nu
 tala om vad jag hört om det. När en
 dräng eller piga slutade sin tjänst på ett
 ställe så fick de ett som vi nu kallar
 för betyg, men i den gamla benämning
 en kallades det för ordlofssedel, i den
 sattes hur de hade skött sig och fort.

utfört sitt arbete, hade de skött sig till
husbondens fulla belåtenhet så stod det
skrivit på den och till sist så sattes det
att di önskade dem (han hon) Guds välsig-
nelse i allt vad de företog sig i sin
levnad, en sådan ordlofsedel var de
mycket rädda om och den lades ner i
"Klädkistan", en stor kista som de flyttade
med sig, den lades nedest på botnen
och där hade di lyokan och turen, när den
lades ner där så fick den heta "kistobre-
vet" jag har hört gamla tala om att det
fanns di som hade sitt "kistobrev" beva-
rat hela sitt liv igenom. Benämning
kistobrev om julbrev har jag inte hört,
ty ar vad jag själv minns så sattes de
endast på väggarna under julhelgen föts

att de hade några magiska eller skyddande
de egenheter har jag inte hört talas om,
men som jag förut har nämnt att de i
biblen lärte och förklarade stycken från
brevet så får jag tala om som förut
blev utelämnat, när de kom och gick till
varandra under julhelgen så gick de
fram till julbrevet de talade om jul
och prästaren om hans födelse lidande
och död, där stodo de stilla och knäppte
ihop händerna, och talade och förklarade
för oss barn om jul och hans rike.
Därför har jag så väl reda på alla te-
terna och bilderna på breven ty så gick
det till i mitt barndomshem.
De som hade julbonader målade på
vår sätte först upp dem på väggarna fast

5200

Den sätte de julbrevon över dörsarna
när jag vaggarna räckte till, jag har
mer än en gång önskat att jag skulle
ha bara ett julbrev kvar. på grund
av att jag är fastad hos en gammal
rikskeplig pastor har jag mycket vetenskap
om julens firande i äldre tider, och
mycket annat.

Jät i december 1937
Jenny Danielsson.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18